

Chceme
vedieť
viac

o budúcnosti
vzdelávania
na Slovensku

Zdroj fotografie: Servicio de
Comunicación Institucional via Foter.com

Príprava mladých ľudí (nielen) na svet práce

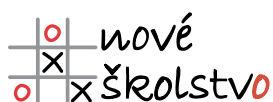
Stredné všeobecné a odborné vzdelávanie

SPRÁVA Z DISKUSIE ZÁSTUPCOV A ZÁSTUPKÝŇ POLITICKÝCH STRÁN
S ODBORNÍKMI A ODBORNÍČKAMI V OBLASTI VZDELÁVANIA

DRUHÝ OKRÚHLY STÔL SA KONAL 18. FEBRUÁRA 2016 V BRATISLAVE

Editor: Peter Dráľ | noveskolstvo.sk & chcemevedietviac.sk

KAMPAŇ REALIZUJE

KAMPAŇ V ROKU 2016 PODPORUJE

MEDIÁLNY PARTNER

Séria diskusií za okrúhlym stolom si kladie za cieľ naštartovať kultúru dialógu a spolupráce v oblasti vzdelávania naprieč politickým a odborným spektrom, aby sa deti a ich potreby dostali do centra pozornosti verejných politík.

Účastníci a účastníčky diskusie

(v abecednom poradí)

Za politické strany

Martin Chren
(SKOK!)

Peter Krajňák
(MOST-HÍD)

Martin Poliačik
(SaS)

Veronika Remišová
(OL'ANO-NOVA)

Miroslava Szitová
(KDH)

Zuzana Zimenová
(#SIEŤ)

Za odbornú verejnosť

Branislav Gröhling
(Podporme remeslá)

Michal Páleník
(Inštitút zamestnanosti)

Juraj Vantuch
(nezávislý analytik)

Vladimír Burjan
(časopis DOBRÁ ŠKOLA)

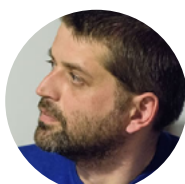

Dušan Jaura
(Gymnázium C. S.
Lewisa)

Saskia Repčíková
(Asociácia súkromných
škôl a školských zaria-
dení SR)

Za kampaň Chceme vedieť viac

Fedor Blaščák

Peter Drál'

Elena Gallová Kriglerová

Účastníci a účastníčky druhého okrúhleho stola prezentovali svoje predstavy, návrhy a riešenia na základe vlastných poznatkov a skúseností, z perspektívy predvolebných programov politických strán a v reakcii na pozičný dokument spracovaný zo zistení Atlasu predstáv o budúcnosti vzdelávania na Slovensku a ďalších zdrojov.

**Atlas predstáv
o budúcnosti vzdelávania
na Slovensku**

<http://atlas.chcemevedietviac.sk>

Mladý človek v centre pozornosti verejných politík

„Keď sa ľudí opýtate, aké veci si na iných cenia, tak povedia, že keď sú milí, príjemní, citliví či spoľahliví. Nikto nepovie, že si cenia, ak sú geológovia, fyzici či ekonómovia. My však deti učíme, aby boli v prvom rade geológmi, fyzikmi a ekonómami, a spomínané kvality vo výchove a vzdelávaní dlhodobo zanedbávame.“

účastníčka workshopu, Pezinok¹

Podobne ako potreby detí často nie sú stredobodom pozornosti pri nastavovaní verejných politík, ktoré sa ich života dotýkajú,² nie sú ani potreby, aspirácie a životný štýl súčasných mladých ľudí dostatočne zohľadňované pri nastavovaní vzdelávacej politiky štátu. Slovensko pritom má pozitívne skúsenosti s participatívnou prípravou mládežníckej politiky,³ ktorá však hlavný dôraz kladie na neformálne vzdelávanie, participáciu, dobrovoľníctvo a profesionálnu prácu s mládežou a oblasti formálneho vzdelávania sa spravidla venuje len čiastkovo a opatrne.

Aj kvôli neúčasti mladých ľudí na tvorbe vzdelávacej politiky sa jej filozofia a nástroje často zužujú len na tie aspekty, ktoré za dôležité považujú dospelí. Špecificky v prípade stredoškolského vzdelávania je poslanie škôl často zužované na prípravu mladého človeka na trh práce. Správa o mládeži považuje prepojenie vzdelávania a úspešného uplatnenia sa na pracovnom trhu za dôležité, zároveň však uvádza, že „vzdelávanie nemôže mať za cieľ pripravovať dokonalých zamestnancov pre jednotlivých zamestnávateľov, ale skôr takých zamestnancov, ktorí sa budú vedieť adaptovať na rýchle meniacu sa realitu pracovného trhu.“⁴

„Často rozprávame o uplatniteľnosti mladých ľudí na trhu práce, ale to, čo chýba školstvu, je predstava, ako chceme formovať ľudí, aby sa z nich nestali len inteligentné beštie, ale aby to boli dobrí ľudia. Chýbajú nám na to nástroje. Práve to by sa malo dostať do nášho spoločného uvažovania o tom, kde chceme mať vzdelávanie o päť, desať, dvadsať rokov.“

Dušan Jaura

Z celkového počtu obyvateľov na Slovensku predstavujú mladí ľudia do 30 rokov vyše jednu tretinu (36 %), t. j. takmer dva milióny ľudí,⁵ pričom tento podiel je tretí najvyšší spomedzi krajín EÚ.⁶ Každý mladý človek musí urobiť celý rad zásadných rozhodnutí, ktoré významne ovplyvnia podobu aj kvalitu jeho ďalšieho života. Viaceré z týchto rozhodnutí sa týkajú vzdelávania alebo sú učené priamo v školách. Existujúce opatrenia vzdelávacieho systému však často nie sú nastavené z perspektívy potrieb mladého človeka a jeho rozhodovanie mu neuľahčujú. Mladý človek je tak konfrontovaný s množstvom nezriedka protichodných požiadaviek a očakávaní a pre svoje rozhodovanie mu chýba dostatok informácií aj podpory.

Ani aktivity, ktoré sú mladým ľuďom ponúkané vo voľnom čase, obvykle nesledujú ich záujmy, ale skôr kopírujú predstavy dospelých. Tínedžeri by si priali viac času primeraných aktivít, rešpektu, dôvery a partnerského prístupu. Chcú spolurozhodovať o tom, čo budú vo svojom voľnom čase robiť.⁷

„Nesmieme vzdelávanie zužovať na to, že jediným poslaním mladého človeka je vyrásť v zamestnanca. Každý z nás v živote plní mnoho rôznych rolí, sociálnych aj pracovných.“

Väčšina z nás je aj partnerom, rodičom, občanom, voličom, členom rôznych komunit.

Naše školstvo tieto ostatné roly ignoruje. Zameriavame sa iba na to, aby sme vychovali dobre zamestnateľného odborníka, a potom sa čudujeme, že mnohí naši dobre zamestnateľní odborníci sú zlými partnermi, nezodpovednými rodičmi či hlúpymi voličmi.“

Vladimír Burjan

Povinná školská dochádzka vs. povinné vzdelávanie

Povinná školská dochádzka je na Slovensku 10-ročná. Keďže väčšina žiakov nižšie sekundárne vzdelávanie ukončí po deviatich rokoch štúdia, svoju povinnosť si splnia

v prvom ročníku strednej školy. Dva existujúce nástroje umožňujú splniť si povinnú dochádzku aj skôr, a to v prípade, ak bol žiak zaradený do nultého ročníka alebo opakoval aspoň jeden ročník základnej školy.⁸ U týchto žiakov existuje zvýšené riziko, že nebudú pokračovať vo vzdelávaní na vyšších vzdelávacích stupňoch a nezískajú také vzdelanie, ktoré im umožní uplatniť sa v živote.

Čiastočné prekryvanie plnenia povinnej dochádzky so štúdiom na strednej škole nepomáha tým žiakom, ktorých by k ďalšiemu vzdelávaniu malo primárne motivovať – slabo pripraveným pri vstupe do základnej školy a neprospeievajúcim v ktoromkoľvek ročníku základného vzdelávania. Zároveň preukázateľne neovplyvňuje beztak silnú motiváciu väčšiny žiakov základných škôl a ich rodičov, aby v štúdiu na strednej škole ďalej pokračovali.

Súčasná nastavenie povinnej dochádzky preto otvára viaceré otázky:

- Do akej miery jej dĺžka, bez ďalších podporných nástrojov, pomáha žiakom získať nižšie stredné vzdelanie, ktoré je podmienkou pre pokračovanie v ďalšom štúdiu?
- Do akej miery možnosť získať nižšie stredné odborné vzdelanie v dvojročných nematuritných odboroch žiakov reálne motivuje dokončiť si v nich „základnú školu“ a aké perspektívy majú s takýmto vzdelaním pre ďalšie štúdium či pri vstupe na trh práce?
- Do akej miery sú k ďalšiemu vzdelávaniu na strednej škole motivovaní tí žiaci, ktorí síce nižšie stredné vzdelanie získali, no povinnú školskú dochádzku ukončili už na základnej škole?

Aj keď v porovnaní s inými európskymi krajinami sa Slovensko teší relatívne nízkemu podielu žiakov predčasne opúšťajúcich školský systém bez nadobudnutia tzv. základného vzdelania a aspoň čiastočnej kvalifikácie, každoročne zo škôl odíde významný počet takýchto mladých ľudí.⁹ Zároveň je na Slovensku pomerne vysoká miera nezamestnanosti absolventov niektorých typov škôl, t. j. mladých ľudí, ktorí určitú kvalifikáciu získali.¹⁰

ZHODA

Súčasná nastavenie povinnej školskej dochádzky nie je dostatočne motivujúce pre žiakov, ktorí pokračujú v štúdiu na strednej škole, ani pre žiakov, ktorí majú ťažkosti so štúdiom na základnej škole. Podporné služby na zachytenie týchto mladých ľudí zostávajú obmedzené. Na ich rozšírenie a prehĺbenie je, okrem iného, potrebné zmeniť povinnú školskú dochádzku na povinné vzdelávanie. Táto zmena umožní zavedenie rôznych foriem štúdia, ktoré rozšíria vzdelávacie možnosti pre tých žiakov, ktorým hrozí vypadnutie zo školského systému, ako aj tým, ktorí sa doň chcú opätovne vrátiť.

NAVROVANÉ RIEŠENIA

„Potrebujeme zmeniť povinnú školskú dochádzku na povinné vzdelávanie a predĺžiť ho do 18. roku života. Skupina žiakov nám totiž odchádza už po 9. ročníku základnej alebo po 1. ročníku strednej školy na úrad práce, no zároveň sa nemôžu v tomto veku plnohodnotne zapojiť na trhu práce. Predĺženie povinného vzdelávania neznamena, že budeme deti nasilu držať v školách. Môžeme im umožniť aj iné formy, napríklad komunitné či firemné vzdelávanie.“

Miroslava Szitová

„Povinné vzdelávanie by malo zahŕňať iba štúdium na základnej škole, a to pri zachovaní jeho celkovej dĺžky. V prípade zavedenia prípravných ročníkov pre všetky päťročné deti by sa absolvovanie povinného 10-ročného vzdelávania prekryvalo s ukončením základnej školy. To by pomohlo aj optimalizácii siete stredných škôl, ktorých je dnes príliš veľký počet aj preto, lebo niekam tí absolventi základných škôl nastúpiť musia.“

Zuzana Zimenová

Podpora pri voľbe školy a povolania

„Všetci chcú ísť na gymnáziá. To nie je normálne. Dnes je už ťažké nájsť dobrého majstra, ak potrebujete niečo opraviť.“

účastníčka workshopu, Žilina

Podpora mladých ľudí pri prechode z povinného vzdelávania na ďalšie vzdelávacie stupne nie je na Slovensku dostatočná. Pomoc pri optimálnom výbere školy či povolania majú priamo v školách poskytovať výchovní poradcovia. Na Slovensku sú to však bežní učitelia, ktorí majú na výkon poradenstva iba minimálne znížený počet vyučovacích hodín. V praxi veľkú časť aktivít venujú preventívnym programom, pomoci žiakom so špecifickými potrebami či administratíve spojenej s prijímacími konaniami na stredné školy. Na realizáciu študijného a kariérneho poradenstva im zostáva málo času, čo je zrejme aj jedným z dôvodov, prečo významnejšiu rolu pri rozhodovaní sa o ďalšom štúdiu zohrávajú len u desatiny žiakov.¹¹

Mladí ľudia často nedisponujú dostatočnými informáciami o možnostiach ďalšieho štúdia, ich predstavy bývajú skreslené a vlastné schopnosti dostatočne neprebádané. Častú kritiku o preferovaní všeobecnovo-vzdelávacích študijných smerov na úkor užšej odbornej špecializácie možno pri nedostatočnom poradenstve vnímať ako neférovú.

Žiaci a rodičia, ktorí potrebnými informáciami disponujú, robia vcelku racionálne rozhodnutia s ohľadom na miestnu ponuku študijných a učebných odborov aj uplatniteľnosť ich absolventov. Mladí ľudia od 20 do 29 rokov predstavujú najpočetnejšiu vekovú skupinu uchádzačov o zamestnanie zaevidovaných na úradoch práce.¹² Z hľadiska dosiahnutého vzdelania tvoria najvyšší podiel spomedzi evidovaných uchádzačov o zamestnanie so stredným odborným vzdelaním, úplným stredným odborným vzdelaním a základným vzdelaním.¹³

Najpočetnejšiu skupinu nezamestnaných absolventov stredných škôl tvoria absolventi maturitných študijných odborov nasledovaní absolventmi nematuritných učebných odborov. Najmenej evidovaných je absolventov gymnázií, z ktorých veľká časť pokračuje v štúdiu na vysokých školách.

Z niekoľkoročnej perspektívy je zrejmé, že najvyššie riziko nezamestnanosti dosahujú absolventi učebných odborov nasledovaní absolventmi študijných odborov stredných odborných škôl.

Na Slovensku je v školskom roku 2015/2016 v sieti škôl 244 gymnázií a 450 stredných odborných škôl. Spolu na nich študuje vyše 215-tisíc mladých ľudí, z toho takmer dve tretiny (64 %) na SOŠ a vyše tretina (34 %) na gymnáziách.¹⁵ Napriek pomerne vysokej preferencii odborného vzdelávania počet žiakov na SOŠ od roku 2000 dramaticky klesá (z vyše 220-tisíc v roku 2003 na menej než 140-tisíc v roku 2015). Od roku 2008 významne klesá aj počet žiakov a absolventov gymnázií.¹⁶

„Stále nechápeme, že mladí ľudia sa boja rýchlo špecializovať, pretože ich vzdelávacie dráhy aj možnosti uplatnenia sú uzavreté. Úzka špecializácia môže viesť k tomu, že ustrniete v kvalifikácii, ktorá sa stratí. Preto sa všetci ženú na gymnázium, na ekonomiku, na právo. Prečo? Lebo je to všeobecné a s takýmto vzdelaním máte široké možnosti ďalšieho smerovania.“

Juraj Vantuch

ZHODA

Podpora mladých ľudí vo formálnom vzdelávaní je najmä v kritických, prechodových bodoch nedostatočná. V školách je potrebné posilniť ľudské zdroje; potrebujeme viac psychológov, špeciálnych pedagógov, sociálnych pedagógov a pedagogických asistentov. Výchovní poradcovia by mali byť výrazne odbremenení od bežného vyučovania, aby mali väčší priestor na poskytovanie kariérneho a výchovného poradenstva. Zároveň potrebujú kvalitnú a dostup-

nú metodickú pomoc a podporu. Posilnené kariérne poradenstvo môže prirodzene viesť k diferenciacii záujmu študentov na rôznorodé študijné a učebné odbory.

Štát by nemal reštriktívne zasahovať do rozhodovania o tom, akú školu si žiak vyberie. Mal by však rozšíriť nástroje podpory pre znevýhodnených študentov nielen na základných, ale aj na stredných školách a zvýšiť sociálne štipendiá tak, aby pokrývali všetky náklady spojené so štúdiom. Na podporu štúdia konkrétnych odborov môže zároveň poskytovať rôzne motivačné štipendiá.

„Sociálne štipendiá na strednej škole sú nižšie ako dávky v hmotnej núdzi a zároveň sa vyplácajú s polročným omeškaním. Takže keď sa mladý človek začne snažiť, pol roka dostáva to isté štipendium a jeho rodičia ani nevedia, za čo. A ak je rodina na dávkach v hmotnej núdzi a kvôli štipendiu ju vyradia z ich poberania, akú má mať potom motiváciu ďalej študovať?“

Michal Páleník

NAVRHOVANÉ RIEŠENIA

„Napriek tomu, že sa o kariérnom poradenstve veľa hovorí, vnímam veľkú absenciu reálneho kariérneho poradenstva v školách. Psychologické poradne by deti dokázali podchytiť už v tretej, štvrtej, piatej triede. Tam môžeme robiť profesijné poradenstvo podobne, ako sa teraz robí v ôsmej triede. Podľa vlastných záujmov by sme mohli pomôcť žiakovi identifikovať jeho silné stránky v zmysle intelektu, osobnosti, záujmov, ktoré sa samozrejme v čase menia. A zároveň komunikovať s rodičmi a vedieť dieťa usmerniť. To sa dnes dostatočne nerobí a ak, tak až v ôsmom, deviatom ročníku. Deti potrebujú dlhodobjšie vedenie, aby sa v 15. rokoch mohli dobre rozhodnúť.“

Miroslava Szitová

„Kariérne poradenstvo môže byť aj na vysokej úrovni, ale žiaci zároveň potrebujú mať možnosť objaviť svoje zručnosti. Ak totiž nevedia, na čo majú talent, aké sú ich silné stránky, tak potom im ťažko aj najšikovnejší kariérny poradca niečo poradí.“

Veronika Remišová

„Nejde len o zlepšenie kariérneho poradenstva, musíme zaviesť rôzne podporné mechanizmy pri prechode zo základnej na strednú školu. Potrebujeme mentorské a tútorské programy, aj s externými ľuďmi z praxe, neformálnymi združeniami, vysokoškolákmi, stredoškolákmi. Nie je to len o ukázaní nejakej profesie alebo študijného odboru, ale o reálnej pomoci zo strany rôznych ľudí, aby si žiaci zlepšili svoje výsledky v škole.“

Zuzana Zimenová

„Ideálna škola je taká, kde sa ku každému žiakovi pristupuje individuálne. Kde sa od prvého ročníka skúmajú jeho zručnosti, talenty, ale zároveň aj to, čo ho baví. A vytvára sa mu na mieru šitý program vzdelávania aj hodnotenia, ktorý ide presne do tých smerov, kde je jeho talent.“

Martin Chren

Rozšírenie študijnej ponuky a zlučovanie stredných škôl

„Pred desiatkami rokov sa zafixovalo, že budeme mať tri typy stredných škôl (gymnaziá, stredné odborné školy a učilištia) a teraz sa kapitáni priemyslu s rodičmi doťahujú, aká časť populácie by mala ísť na ktorú z nich. Prekvapuje ma, že sa vôbec neotvára otázka zriadenia ďalších typov stredných škôl. Nepomohlo by napríklad, keby sme mali aj stredné všeobecno-vzdelávacie školy, ktoré by neboli orientované vyslovene akademicky? Problém gymnázií totiž je, že sú príliš akademické a teoretické, takže sú pre mnohých žiakov príliš náročné.“

Možno by stačilo v rámci gymnázií vytvoriť akademickú a všeobecnovzdelávaciu neakademickú vetvu štúdia.“

Vladimír Burjan

Slovenský vzdelávací systém stredoškôľakov pripravuje buď na ďalšie, vysokoškolské štúdium, alebo na trh práce. Tomu je prispôsobená aj jeho štruktúra, ktorá stredné školy rozlišuje na všeobecnovzdelávacie gymnáziá a rozmanito profilované stredné odborné školy.¹⁷ Na Slovensku je pritom problematická štruktúra stredoškolských absolventov, ktorá nie je v súlade s potrebami trhu práce. Až 84 % stredoškôľakov končí v maturitných odboroch a týchto žiakov je päťnásobne viac ako žiakov s výučným listom. Snahy o zvýšenie záujmu o remeslá a technické smery reštriktívnymi opatreniami,¹⁸ sa ukázali byť neúčinné.

Optimálny podiel študentov v maturitných a nematuritných odboroch zostáva nedoriešený. Dominancia všeobecnovzdelávacích odborov a ani prílišná špecializácia škôl nie sú optimálnym riešením vzhľadom na meniace sa požiadavky trhu práce. Technologický vývoj môže totiž už v blízkej budúcnosti spôsobiť, že celé segmenty priemyslu aj služieb nahradia technológie.

ZHODA

Namiesto prijímania opatrení, ktoré sa snažia umelo regulovať počty študentov vo všeobecnovzdelávacej a odbornej vetve vzdelávania, by mohlo vzdelávacieho systému pomôcť väčšie prepojenie všeobecného a odborného vzdelávania a väčšia diferenciacia možností štúdia pod strechou jednej školy.

NAVRHOVANÉ RIEŠENIA

„Celé stredné vzdelávanie a jeho štruktúra nesedí s tým, na čo má pripravovať mladých ľudí. Potrebujeme sa zamyslieť dvoma smermi – či by nebolo lepšie vytvárať všeobecnejšie typy stredných škôl, ktoré by však boli vnútorne viac diferencované a mali viaceré typy vzde-

lávacích výstupov. A zároveň, ak sa máme na základnej škole viac zameriavať na rozvoj kľúčových kompetencií, tak nie je dôvod, prečo by sa v tom nemalo pokračovať aj na stredných školách. Na ne by mohol postúpiť celý populačný ročník a za dva roky by sa študenti prirodzene zameriavali na taký typ štúdia, ktorý ich zaujíma. Jedna škola by mohla poskytovať vzdelanie gymnaziálneho typu a zároveň rôzne možnosti špecializácie.“

Martin Poliačik

„Na stredných školách čelíme nielen populačným výkyvom, ale aj potrebe zosúladovania vzdelávania so zmenami na trhu práce. Keď máme malé školy, ktoré otvárajú každý rok iba jednu – dve triedy, pri poklese záujmu či žiakov sa nevyhneme ich rušeniu. Oveľa flexibilnejšie je mať väčšie školy a v rámci nich otvárať menej alebo viac tried podľa situácie. Zlúčením škôl do väčších celkov by sa mohla zvýšiť aj priestupnosť. Žiaci by sa nemuseli v pätnástich rokoch na celý život rozhodnúť, či pôjdu všeobecnou alebo odbornou vetvou. Keby boli rôzne formy vzdelávania poskytované v rámci väčších stredných škôl, priestupnosť by sa určite zvýšila.“

Vladimír Burjan

Hodnotové, praktické a individualizované vzdelávanie

„Na Slovensku nemáme koncept hodnotového formovania, ktorý by bol všeobecne prijatý a ideologicky nezaťažený. Tradičná štruktúra spoločnosti sa zmenila a je tu obrovské množstvo ľudí, ktorí sú neuchopiteľní náboženskou ponukou, no zároveň chcú byť nejakým spôsobom otvorení voči hodnotám. To v školách neponúkame, hodnotovo sa v školách učí iba náboženstvo alebo etika.“

Dušan Jaura

Nedostatočná rozmanitosť, prepojenosť aj priestupnosť rôznych úrovní stredoškolského vzdelávania, ako aj vzdelávania s trhom práce, ovplyvňuje aj dis-

kusiu o jeho obsahu, formách a výstupoch. Na jednej strane sa zdôrazňuje potreba rozvíjania praktických zručností, z iného pohľadu zas rozvíjanie kľúčových kompetencií. Z týchto pozícií sa všeobecnému prúdu vzdelávania vyčíta produkovanie absolventov, ktorí nemajú praktické znalosti či manuálne zručnosti. Odbornému vzdelávaniu sa zas vytýka málo praxe, nerozvíjanie „mäkkých“ zručností a nekultivovanie osobnosti mladých ľudí.

„Vzdelávanie často zužujeme na profesijnú prípravu, akoby školstvo malo byť iba slúžkou pracovného trhu. Základné školy sa ešte ako-tak snažia deti nielen vzdelávať, ale aj vychovávať, no stredné školy, najmä tie odborné, často predpokladajú, že dostali hotového, vychovaného človeka, ktorého už stačí len naučiť pracovať so sústruhom.“

Vladimír Burjan

ZHODA

Striktné rozdelenie stredoškolského vzdelávania na všeobecnovzdelávaciu a odbornú vetvu je do veľkej miery prekonané. Aj na dnešných gymnáziách treba rozvíjať praktické zručnosti a aj na stredných odborných školách je potrebné rozvíjať kľúčové kompetencie, vrátane čitateľskej gramotnosti, komunikačných zručností a kritického myslenia.

Školy potrebujú väčšiu voľnosť v tom, čo a ako môžu učiť. Žiaci potrebujú väčší priestor na spoluutváranie svojej vzdelávacej dráhy. To si vyžaduje nielen redukciu centrálne stanoveného povinného učiva, ale aj väčšiu diferenciáciu vzdelávania v rámci školy a tomu prispôsobený spôsob jej riadenia. Zároveň je potrebné obsahovo zmeniť vyučovanie všeobecných predmetov na odborných školách a tomu prispôbiť aj zameranie a náročnosť maturitných skúšok.

NAVRHOVANÉ RIEŠENIA

„Dnes nevieme, aká bude prax o päť, desať, pätnásť rokov. Nevieme, koľko profesií bude plne automatizova-

ných. Takže treba klásť dôraz na to, aby absolventi boli nielen kriticky myslíaci a orientujúci sa v informáciách, ale musia byť ochotní neustále sa učiť a byť pripravení na zmenu.“

Saskia Repčíková

„Už teraz existujú odborné školy, ktoré majú všeobecné vzdelávanie a existujú gymnáziá, ktoré majú odborné vzdelávanie. Nechápem, prečo by do budúcnosti nemohli existovať komplexné školy, ktoré by mali akademicke aj odborné prúdy vzdelávania.“

Juraj Vantuch

„Diskusia o tom, koľko má byť vo vzdelávaní teórie, koľko praxe a koľko výchovy a osobnostného rozvoja by sa mali odvíjať aj od toho, že dnešný absolvent strednej školy bude na trhu práce pol storočia, zatiaľ čo stroje a softvéry, ktoré dnes máme, tu budú prinajlepšom päť rokov. Takže to, čo je dnes praktické, za päť či desať rokov nijako nevyužije.“

Michal Páleník

Zmena štruktúry a siete odborného vzdelávania a prípravy

„Predstava, že tu budú úzko špecializované stredné odborné školy, je ekonomicky neudržateľná. My naopak potrebujeme veľké centrá, a ja nechápem, prečo niekomu prekáža, keď bude v tej istej budove dielňa automobilová aj krajčírskaja, že tam budú kaderníci aj účtovníci. Také školy v zahraničí existujú a veľmi dobre fungujú.“

Juraj Vantuch

Stredné odborné vzdelávanie je najnákladnejším typom vzdelávania v prepočte na žiaka.¹⁹ Napriek zásadným zmenám v štruktúre hospodárstva a výraznému poklesu žiakov je na Slovensku stále hustá sieť samostatných odborných škôl, z ktorých mnohé majú často problém naplniť svoje kapacity.²⁰

„Po fiškálnej decentralizácii v školstve v roku 2004 sa SOŠ stali zdrojom príjmov pre VÚC. Tým nastala úplne iná situácia a namiesto orientovania sa na potreby žiakov sa začalo prihliadať na to, koľko bude z každej školy príjmov do samosprávnych rozpočtov. Masívny nárast počtu stredných škôl spôsobil nielen to, že máme premnožené školy, ale najmä premnožené odbory, ktoré sa ukazovali byť v jednotlivých obdobiach ako lukratívne a ktoré mali školám priniesť viac žiakov bez toho, aby sa primerane investovalo do infraštruktúry, vybavenia škôl, pomôcok a nových technológií.“

Saskia Repčíková

Štát štatisticky sleduje nezamestnanosť absolventov stredných škôl, no zistenia nemajú priamy vplyv na podobu stredoškolských odborov.²¹ Absolventská miera nezamestnanosti dostatočne nevypovedá o tom, aké rôzne uplatnenie si absolventi nájdu v rozličných obdobiach po skončení štúdia a ako pri tom využijú nadobudnuté vzdelanie. Školy nemajú vytvorené absolventské programy a nedostávajú detailnejšiu spätnú väzbu o tom, ktoré predmety či konkrétne vedomosti a zručnosti umožňujú ich absolventom uplatniť sa.

Z údajov portálu profesia.sk vyplýva, že najrýchlejšie nárasty ponuky práce sa očakávajú v oblastiach dopravy, služieb cestovného ruchu, gastronómie, hotelierstva, bankovníctva, poisťovníctva či financií a účtovníctva. Ekonomika ako celok dlhodobo smeruje od výroby k službám.²²

„Zamestnať sa je iba jednou z možností, ako sa možno v živote uplatniť. Je tu aj možnosť založiť si vlastnú firmu. Nie každý má záujem a predpoklady byť podnikateľom, ale pre spoločnosť je veľký rozdiel, či je podnikajúcich 20 % alebo 4 %. Mnohí z ľudí, ktorých firmy dnes ťahajú národné ekonomiky, po skončení štúdia zistili, že to, čo vedia a chcú robiť, ešte na trhu neexistuje, a preto vytvorili celkom nový segment trhu. Aj pre našu ekonomiku môžu byť najdôležitejšie firmy, ktoré ešte len

vzniknú vďaka inovatívnym absolventom, ktorí sa nezamestnajú v existujúcich firmách.“

Vladimír Burjan

ZHODA

Ak je odborné vzdelávanie v prvom rade nástrojom štátu na riešenie zamestnanosti, nemá dostatok informácií o tom, aká návratná je jeho investícia do odborného vzdelávania a prípravy. Nevyhnutná je nielen racionalizácia siete škôl, ale aj detailnejšie posúdenie uplatnenia absolventov konkrétnych študijných a učebných odborov.

Potrebné je zabezpečiť, aby sa sieť odborných škôl neriešila iba na regionálnej úrovni, ale aby sa prihliadalo aj na potreby hospodárstva a vzdelávacie potreby žiakov. Víziu odborným školám je potrebné dať na celoštátnej úrovni. Systémovo je potrebné podporiť vybrané špecializované odbory.

Systémová a finančná podpora musí smerovať aj do prostredia zamestnávateľov. Tí však musia zároveň prebrať spoluzodpovednosť za odborné vzdelávanie a prípravu a nemôžu sa len sťažovať na to, že školy im nepripravujú kvalifikovanú pracovnú silu.

NAVRHOVANÉ RIEŠENIA

Zatiaľ neexistuje konsenzus v tom, akú rolu by mal zohrávať štát, samosprávy, zamestnávatelia a školy pri poskytovaní, regulácii a financovaní odborného vzdelávania a prípravy. Nie je jasné, k akému modelu OVP sa chce Slovensko priblížiť, ani či je žiaduce prebrať jeden ucelený model, alebo kombinovať prvky viacerých z nich, či umožniť paralelnú koexistenciu rôznych modelov OVP, v ktorých by mali firmy, školy či školiace strediská a žiaci rôzne nastavené vzťahy.

„Stále zostáva otvorená základná otázka, či sa chceme a vieme rozhodnúť, aký model odborného vzdelávania vlastne chceme? Zjednodušene povedané, ten model

môže byť anglosaský, kde je všeobecné vzdelávanie v rukách štátu a odborné rieši trh priamo pre príslušnú kvalifikáciu. Tam štát používa určité regulácie, aby to pomohol rozumne nasmerovať. Potom je nemecký model, ktorý, zdá sa, chceme napodobniť. To je silný korporatívny model, ktorý je založený na zamestnávateľských združeniach, ktoré sú na Slovensku personálne slabé, i keď lobisticky silné. No a potom je tu francúzsky model, ktorý pripomína ten stav, z ktorého vychádzame.“

Juraj Vantuch

Otvorené zostávajú aj podmienky na obsahové, metodické a organizačné zabezpečenie OVP. Napriek tomu, že nový zákon o odbornom vzdelávaní a príprave posilnil účasť zamestnávateľov, nepodarilo sa vytvoriť účinné mechanizmy, ktoré by ich motivovali k intenzívnejšiemu zapojeniu do tvorby vzdelávacích štandardov na centrálnej úrovni a do tvorby vzdelávacích programov na úrovni konkrétnych škôl. Zamestnávatelia a zamestnávateľské zväzy na Slovensku nie sú skutočnými garantmi kvality v odbornom vzdelávaní.

Potrebné zmeny duálneho modelu

„Duálny systém je pokus, ktorý treba oceniť. Žiaľ, nebol dostatočne pripravený a dobre premyslený.“

Peter Krajňák

Zákon o odbornom vzdelávaní a príprave z roku 2015 vniesol do OVP prvky duálneho modelu.²⁴ Jeho podstatou je užšie prepojenie škôl a zamestnávateľov, v ktorom školy poskytujú teoretickú prípravu a podniky praktickú výučbu. Študenti vstupujú do zmluvného vzťahu so zamestnávateľom, ktorý im za odvedenú prácu môže poskytovať odmenu.

„Model, ktorý sme na Slovensko preniesli, je nemecký, no ani v samotnom Nemecku nefunguje stopercentne. Tam je však postavený na stavovských organizáciách.

My tu nemáme organizácie, ktoré by to robili. Vybrali sme iba sedem organizácií, ktoré sa o to majú starať, no oni vlastne nevedia, akým spôsobom to majú robiť.“

Branislav Gröhling

Mnohí zamestnávatelia na Slovensku považujú súčasné podmienky tzv. duálneho vzdelávania za málo motivačné a na zapojenie sa doň požadujú väčšie finančné stimuly. Mnohé školy sa do systému nezapojili kvôli kráteniu normatívnych prostriedkov na praktickú časť vzdelávania, ktorá je žiakom poskytovaná vo firmách. Nízky záujem študentov vyplýva z kombinácie slabej informovanosti, vnímanej neatraktívnosti ponúkaných odborov, ako aj slabých možností na ďalšie uplatnenie. Odborníci kritizujú nastavenie podmienok na mieru veľkým zamestnávateľom a na úkor stredných a malých podnikov.

„Verejnosť sa podarilo naočkovať v tom, že už tu máme duálne vzdelávanie a sme za vodou. Takto to ale nie je. V porovnaní s krajinami, kde duálne vzdelávanie naozaj funguje, kde je to aj o stavovskej cti a o aktívnom zapojení profesijných komôr, zväzov, združení v úlohe garantov vzdelávacích programov vo svojom odbore, je na Slovensku situácia iná. V zahraničí majú vyškolených špecialistov nielen na praktickú výučbu žiakov, ale aj na tvorbu programov a školenie učiteľov. My sme neprešli túto cestu od prijatia zákona po vytvorenie motivačno-podporného systému. Očakáva sa, že firmy sa budú vo vzdelávaní angažovať samé od seba.“

Zuzana Zimenová

ZHODA

Na zmysluplné uplatnenie duálneho vzdelávania je potrebné dotiahnuť viaceré jeho prvky a mechanizmy. Duálne vzdelávanie nemôže byť regulované pre všetkých rovnako, keďže na Slovensku sú aj v rámci tých istých odborov veľké rozdiely medzi školami v spôsobe aj kvalite poskytovania odborného vzdelávania. Pre malých a stredných zamestnávateľov je

súčasný model neefektívny a nemotivačný. Mnohé firmy nemajú kapacity na to, aby mohli pripravovať študentov vo vlastných prevádzkach.

V duálnom vzdelávaní si škola vyberá zamestnávateľa, s ktorým chce spolupracovať a následne uchádzačom o štúdium predostrie ponuku aj s informáciami o náplni a rozsahu praktického vzdelávania vo firme. To sa zároveň nedeje hneď v prvých rokoch, ale neskôr počas štúdia.

Alternatívne možno duálne vzdelávanie preniesť na zamestnávateľov, s ktorými žiak podpíše zmluvu o príprave na konkrétne povolanie. Už so zmluvou sa hlási do školy, v ktorej sa môžu žiaci vzdelávať v duálnom aj klasickom školskom programe. V takom prípade je však nevyhnutné doriešiť otázky organizácie rôznych foriem vzdelávania, aj ich financovanie.

Je potrebné dotvoriť ponuku zmysluplného a dostupného vzdelávania pre majstrov odbornej výchovy, ktoré je v rámci existujúceho systému kontinuálneho vzdelávania zanedbávané a s výnimkou pár programov nie je takmer vôbec prepojené s praxou. Dopracovať je potrebné mnohé učebnice a učebné materiály a už v základných školách venovať viac pozornosti vzdelávacej oblasti Človek a svet práce.

Obchodné komory a zamestnávateľské zväzy by mali mať vlastných špecialistov, ktorí by boli administratívnou a odbornou podporou aj pre malé a stredné podniky v danom odvetví, ak sa chcú tieto zapojiť do duálneho systému, no nemajú na to vlastné kapacity.

Zmeny odbornom vzdelávaní musia zároveň zahŕňať aj vytvorenie pokračujúceho štúdia pre absolventov stredných odborných škôl, vrátane tých, čo sa zapoja do duálneho systému. To znamená dobudovanie stupňa vyššieho sekundárneho a terciárneho odborného vzdelávania, kde licencovaný majster bude na úrovni bakalára vysokoškolského štúdia. Človek vyučený v odbore tak bude mať perspektívu ďalšieho kariérneho rastu.

NAVRHOVANÉ RIEŠENIA

„Stredná odborná škola budúcnosti by mala mať možnosť uzatvárať dohody s podnikmi, kde budú mať podniky možnosť si v rámci duálneho vzdelávania kontrahovať praktické vyučovanie. Keď to bude dohodou medzi zákonným zástupcom a podnikom, tak to je spôsob, ako sa žiak a rodina môže dostať k solídny peniazom už v treťom a štvrtom ročníku štúdia. Časom to teda môže byť zaujímavé pre čoraz viac učňov a ich rodiny.“

Juraj Vantuch

„Riešením by bolo vytvoriť viaceré varianty duálneho systému – aj šité na mieru malým a stredným podnikateľom – s jednoduchšími a motivačnými podmienkami na zapojenie.“

Veronika Remišová

„Krátenie normatívoov je problematické, bolo zvláštne vypočítané a núti riaditeľov prepúšťať. Ono je logické, že ak sú študenti dva týždne na praxi, tak tie peniaze sú navyše. Dalo by sa to však vyriešiť tak, že by peniaze školám zostali a učiteľom by sa napríklad skrátili úväzky. Alebo sa môžu dotvoriť centrá odborného vzdelávania, ktoré tu máme vytvorené z národných projektov, a žiaci by mohli ísť práve tam.“

Branislav Gröhling

„Väčšina žiakov aj tak zostáva v školách, preto ich treba mať v adekvátnej kvalite. Treba v nich posilniť vykonávanie praxe a prilákať do nich odborníkov, aby školy reálne držali krok s technologickým vývojom. Zároveň potrebujeme sfunkčniť centrá odborného vzdelávania, v ktorých môže byť pod jednou strechou viacero sektorov a ľudia sa tam môžu pripravovať na rôzne profesie.“

Peter Krajňák

Budúcnosť vzdelávania

„Centrálnym prvkom vzdelávania by nemala byť škola ako budova, ale vzdelávací program. A to aj z toho dôvodu, aby doň mohli vstupovať dospelí ľudia rôzneho veku a v rôznej životnej situácii. A tí by mali mať možnosť nechať sa preskúšať a získať osvedčenie bez toho, aby museli opäť začať chodiť do školy. K tomu, koniec-koncov smeruje aj zámer štandardizovať konkrétne kvalifikácie.“

Zuzana Zimenová

Trh práce sa dynamicky mení. Vznikajú a zanikajú nielen pracovné miesta, ale aj mnohé povolania. V dôsledku automatizácie sa zmení alebo celkom zanikne takmer polovica súčasných pracovných pozícií a rovnako takmer polovicu rôznych profesií nahradia stroje. Vzdelávanie ako časovo ohraničené nadobúdanie kvalifikácie využiteľnej po celý život, preto už dnes nahrádza potreba dlhodobého a priebežného osvojovania si nových poznatkov a zručností.

„Je veľa rekvalifikovaných ľudí na trhu, ktorí by aj chceli robiť určitú profesiu, a my ich nemusíme nútiť študovať niečo, čo už dobre vedia. Nech spraví len skúšku, ktorá to potvrdí. Školstvo treba na takúto možnosť overenia spôsobilostí otvoriť verejnosti.“

Branislav Gröhling

Stabilné postavenie na trhu práce bude mať v budúcnosti človek, ktorý sa dokáže neustále učiť. Počet profesií, v ktorých sa bude dať uplatniť iba kvalifikácia získaná v mladosti, sa radikálne zníži. Aj keď bude práca pre veľkú väčšinu ľudí ekonomickou nevyhnutnosťou, zamestnanie či podnikanie sa bude čoraz viac spájať s možnosťou sebarealizácie, naplnenia vlastných záujmov a potrieb aj pocitom spoločenskej užitočnosti.

„Dopyt po konkrétnych kvalifikáciách je veľmi premenlivý, o pár rokov bude všetko inak a my celkom nevie-

me, na čo máme v odbornom vzdelávaní mladých ľudí pripravovať. Preto sa bránim predstave o príprave na konkrétne povolanie, musíme vytvoriť rozumný mix nemeckého a anglosaského modelu s tzv. segmentovanými kvalifikáciami. To znamená, že nemáme hovoriť o odbore kuchárov, ale o užších kvalifikáciách. Študent kuchyňa. Výroba omáčok. Knedlí. Prečo? Lebo nezamestnaný sa nebude môcť kvalifikovať na plnohodnotného kuchára, ale môže sa kvalifikovať na niečo užšie. Postupne si k tomu môže nabaľovať ďalšie a ďalšie kvalifikácie a časom z neho môže byť aj michelinský kuchár.“

Juraj Vantuch

Meniace sa potreby ľudí a celej spoločnosti povedú k zmenám škôl aj celého systému vzdelávania. Čoraz väčší rozsah činnosti vzdelávacích inštitúcií bude spočívať v uznávaní konkrétnych kvalifikácií, ktoré ľudia nadobudnú inde ako v škole. Na zachytenie týchto trendov možno vo vzdelávacom systéme už dnes prestaviť viaceré mechanizmy a odstrániť rôzne deformácie.

NAVRHOVANÉ RIEŠENIA

- vzdelávaciu ponuku stredných škôl viac diferencovať, študijné odbory viac prepájať a školy inštitucionálne spájať;
- nanovo zadefinovať požadované výstupy rôznych foriem stredoškolského vzdelávania a tomu prispôbiť obsah vzdelávania aj spôsob overovania výsledkov;
- vytvoriť zamestnávateľom priestor na aktívne spolutvorenie vzdelávacích obsahov v OVP a garantovanie kvality vzdelávacích programov;
- inštitucionalizovať odbornú maturitu a odlíšiť ju od terajšej maturity, vytvoriť nový koncept maturity šitej na mieru OVP;
- vytvoriť tretí stupeň OVP, odborného bakalára;
- okrem pomenovaných zmien v duálnom systéme podporovať aj iné formy spolupráce a partnerstiev medzi školami a zamestnávateľmi (vzdelá-

vacie podniky, firemné školy), a to pri vzdelávaní študentov, preškoľovaní zamestnancov, poskytovaní kurzov rôznym klientom aj pri uznávaní kvalifikácií;

- firmy, ktoré nie sú zapojené do duálneho systému, ale uzatvoria zmluvu so školou, podporovať takými istými benefitmi ako zapojené podniky;
- vypracovať typové projekty zamerané na rozvoj škôl a podporené zo štrukturálnych fondov, ktoré si školy osvoja alebo vyberú s minimálnou administratívnou záťažou;
- odstrániť všeobecnú požiadavku na vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa vo verejnej sfére, ktoré pre mnohé pracovné pozície nie je nevyhnutné;
- zaviesť systém uznávania kompetencií nadobudnutých mimo formálneho vzdelávania;
- národný systém kvalifikácií nastaviť na užšie vymedzené, segmentované kvalifikácie a zladiť kvalifikačné štandardy so vzdelávacími štandardami v školách aj s rekvalifikačnými kurzami rôznych poskytovateľov;
- systematicky zbierať informácie o kvalifikáciách a kompetenčných profiloch, ktoré absolventom formálneho aj neformálneho vzdelávania umožňujú úspešné uplatnenie sa v živote;
- podporiť vytváranie tímov špecialistov na regionálnej úrovni;
- zabezpečiť poskytovanie systematickej podpory a poradenstva znevýhodneným mladým ľuďom a ďalším skupinám ľudí ohrozených nezamestnanosťou a sociálnym vylúčením, aby si mohli dokončovať a dopĺňať svoje vzdelanie a kvalifikáciu aj po ukončení povinného vzdelávania;
- k potrebným zmenám v oblasti vzdelávania uskutočňovať odborné podujatia priamo na pôde parlamentu a ministerstva školstva, kde sa o zmenách rozhoduje.

nú silu. Deti nepatria jemu, ani štátu. Majú svoje preferencie a ich rodičia majú vlastné predstavy o ich budúcnosti. Ak niekomu chýba vo fabrike sto ľudí, mal by sa v prvom rade zamýšľať nad tým, aké ponúka pracovné podmienky a prečo u neho ľudia nechcú pracovať.“

Vladimír Burjan

„Deformácie v školstve sú založené deformáciami v oveľa zložitejších politikách, napríklad v otázke decentralizácie a financovania samospráv. To musíme tiež zmeniť.“

Juraj Vantuch

Namiesto záveru

Pri nastavovaní vzdelávania tak, aby mladých ľudí pripravovalo na život, treba v prvom rade myslieť na to, že oni ho žijú, už keď sa vzdelávajú.

Predvolebné programy zastúpených politických strán a hnutí

(v abecednom poradí)

- #SIEŤ: Dobry štát slúži ľuďom. Plán #Siete na obdobie 2016 – 2020
- KDH: Slovensko: Bezpečný domov, spokojné rodiny
- MOST-HÍD: Občianska vízia 2016
- OĽANO-NOVA: Program za ľudské a rozumné Slovensko
- SaS: Agenda 2020
- SKOK!: Generálna oprava Slovenska

„Mnohé firmy dnes majú problém nájsť ľudí a sťažujú sa na nesúlad medzi vzdelávaním a potrebami trhu práce. Minister školstva však nemá byť manažérom ľudských zdrojov, ktorý podnikom dodáva požadovanú pracov-

Zoznam použitých zdrojov

1. Dve desiatky tvorivých workshopov pre žiakov, širokú aj odbornú verejnosť sa v rámci kampane Chceme vedieť viac realizovali v priebehu rokov 2014 a 2015 po celom Slovensku. Dokumentácia je dostupná [tu](#) a [tu](#).
2. Potreby detí a ich napĺňanie. Raná starostlivosť, predškolské a základné vzdelávanie. (2016) Šamorín: Nové školstvo. Dostupné [tu](#).
3. Mladí ľudia boli priamo zapojení do prípravy správ o mládeži (2010 a 2014), *Stratégie Slovenskej republiky pre mládež na roky 2014 – 2020* či *Koncepcie rozvoja práce s mládežou na roky 2016 – 2020*.
4. Správa o mládeži 2014. Situačná analýza kvality života mladých ľudí v Slovenskej republike. s. 7. Dostupné [tu](#).
5. Tamtiež, s. 3.
6. Situation of young people in the EU. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Draft 2015 Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the renewed framework for European Cooperation in the youth field (2010-2018), s. 7. Dostupné [tu](#).
7. Lenčo, P., Chlebničianová, A. (2015) Kvalita práce s mládežou v oblasti voľného času a neformálneho vzdelávania. Bratislava: Nadácia pre deti Slovenska. Dostupné na <http://www.codetipo-trebuju.sk/>
8. Nultý ročník základnej školy je podľa školského zákona určený pre deti, ktoré k 1. septembru dosiahli fyzický vek šesť rokov, nedosiahli školskú spôsobilosť, pochádzajú zo sociálne znevýhodneného prostredia a vzhľadom na sociálne prostredie nie je u nich predpoklad zvládnutia vzdelávacieho programu prvého ročníka základnej školy. (§ 19, ods. 6). Žiak, ktorý bol na konci druhého polroka hodnotený stupňom prospechu nedostatočný alebo dosiahol neuspokojivé výsledky z viac ako dvoch povinných vyučovacích predmetov, opakuje ročník počas plnenia povinnej školskej dochádzky. (§ 55, ods. 20). Podľa údajov CVTI k 15.9.2015 iba v aktuálnom školskom roku navštevuje nultý ročník vyše 3 600 žiakov, ktoríkoľvek z ročníkov základnej školy opakuje vyše 11 tisíc žiakov a povinnú školskú dochádzku ukončí v 5. – 8. ročníku bez pokračovania v štúdiu na strednej škole vyše 1 800 žiakov. Údaje sú dostupné [tu](#).
9. V roku 2013 bolo na Slovensku 13,7 % mladých ľudí pod 25 rokov, ktorí neboli zamestnaní, ani zapojení do procesu vzdelávania alebo odbornej prípravy – tzv. NEET). Medzi mladými do 29 rokov tento podiel dosiahol až 19 %. Pozri Národná stratégia zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020. (2014) Bratislava: MPSVR SR, s. 14. Dostupné [tu](#).
10. Údaje o nezamestnanosti absolventov stredných škôl sú dostupné [tu](#). Pozri aj Herich, J. (2015) Uplatnenie absolventov stredných škôl v praxi 2014/2015. Bratislava: CVTI SR. ([tu](#)) a Analýza nezamestnanosti mladých ľudí v SR (2015) Bratislava: Úrad vlády SR a KPMG. ([tu](#))
11. Analýza problémov vedúcich k nízkemu záujmu o odborné vzdelávanie a prípravu zo strany žiakov na stredných odborných školách. (2014) Bratislava: ŠIOV. Dostupné [tu](#).
12. V septembri 2014 dosiahla nezamestnanosť tejto vekovej skupiny až 27,3 %. Ostatné kategórie (tridsať, štyridsať a päťdesiat ročných) sa pohybovala na úrovni 22 %. Pozri Herich, J. (2015a), s. 9.
13. Tamtiež, s. 10.
14. Sústava škôl a školských zariadení. Ústav informácií a prognóz v školstve. Dostupné [tu](#).
15. Tamtiež.
16. Najvyšší podiel študentov gymnázií je v Bratislavskom kraji (vyše 18 %). V Prešovskom, Košickom a Žilinskom kraji osciluje okolo 15 %, v ostatných krajoch je nižší než 10%-ný. Na štátnych gymnáziách študuje takmer 80 % gymnazistov, zatiaľ čo na cirkevných 16 % a súkromných iba 5 % študentov. Najvyšší podiel žiakov v odbornom vzdelávaní je v Prešovskom, Žilinskom a Košickom kraji, najnižší v Bratislavskom kraji. Podiel žiakov študujúcich na štátnych SOŠ je ešte vyšší ako v prípade gymnázií a dosahuje takmer 90%. V porovnaní s gymnáziami sa však otáča podiel študentov na súkromných a cirkevných SOŠ (9 % k 2 %). Údaje dostupné [tu](#).
17. Správa o stave školstva na Slovensku a o systémových krokoch na podporu jeho ďalšieho rozvoja. Popis vývoja a analýza hlavných problémov regionálneho školstva (2013) Bratislava: MŠVVŠ SR, s. 6-7. Dostupné [tu](#).
18. Napríklad stanovením percentuálneho podielu žiakov prijímaných na osemročné gymnáziá, či pokusom upraviť podiely študentov podľa prospechu. Pozri Správa o stave školstva, s. 27-29.
19. Prehľad normatívov pre jednotlivé učebné odbory je dostupný [tu](#).
20. Viaceré výzvy pre slovenský systém OVP pomenúva aj najnovšia správa OECD, ktorá bola prezentovaná deň po konaní okrúhleho stola. Pozri Fazekas, M., Mýtna Kureková, L. (2016) A Skills Beyond School Review of the Slovak Republic. OECD Reviews of Vocational Education and Training. Paris: OECD Publishing. Dostupné [tu](#).
21. Pozri Zoznam študijných odborov a učebných odborov s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu práce [tu](#) a Zoznam študijných odborov a učebných odborov, ktoré sú nad rozsah potrieb trhu práce [tu](#).
22. Pozri napríklad [tu](#).
23. Zákon č. 61/2015 o Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Celé znenie zákona je dostupné [tu](#). Informácie o slovenskej podobe duálneho odborného vzdelávania sú zhrnuté [tu](#).
24. Tamtiež.
25. Frey, C. B., Osborne, M. A. (2013) The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation? Dostupné [tu](#).

